

Milí krajané,

pokládám si za čest, že mohu být prvním členem vlády České republiky, který vás může při příležitosti vašeho každoročního pravidelného setkání takto pozdravit.

Letos uplynulo již 70 let od doby, kdy vaši rodiče, prarodiče a ještě i mnozí z vás museli nuceně opustit svou vlast, v níž naše rodiny po staletí společně zapouštěly své kořeny. Češi, Němci, Židé, Poláci, Romové a příslušníci dalších národností bok po boku utvářeli identitu Čech, Moravy a Slezska, kde jste mnozí měli své domovy. Tragické události XX. století tyto svazky narušily, zpřetrhaly a některé definitivně zničily.

Židovská a romská komunita byla během vlády nacionálněsocialistického teroru téměř vyhlazena. Vztahy mezi Čechy a Němci pustošily zločiny nacionálních socialistů, které se děly ve jménu německého národa vůči národu českému. Ale to nebyl konec. Neboť touha po pomstě a po odplatě za tyto válečné zločiny na sebe vzala hrůznou podobu ve zločinech ze strany části českého obyvatelstva vůči německy mluvícím spoluobčanům na sklonku války. Toto dílo ničení trvalo ještě řadu měsíců poté, kdy utrpení války ukončily podpisy mezinárodních dohod. Jak je vůbec možné, že se napáchalo tolik zlého? Podle jakého pravidla nebo principu bylo možné, aby kulturní a společenská scéna tolerovala činy, za něž se dodnes stydíme? A můžeme si být jisti tím, že jsou dnes tyto lidsky opovržením hodné ideje bezpečně deaktivovány?

Jsem přesvědčen, že dokud usilujeme pochopit, dokud pociťujeme stud a dokud také je komu adresovat slova prosby o odpuštění, dotud máme šanci alespoň z části uzdravovat rány minulosti a navazujeme na to, co upředlo vztahy mezi lidmi našich zemí. Tedy pojetí člověka jako bytosti, která byla stvořena k tomu, aby s druhými budovala vztahy vzájemné úcty a důvěry.

Ten nebezpečný princip, který ony hrůzné činy umožnil, byl budován na fikci kolektivní viny na základě etnického původu. Jedině tak mohly být statisíce lidí zbaveny občanských a lidských práv, majetku, cti a v mnohých případech i života. A to dokonce bez ohledu na to, zda ve svých osobních postojích spolupracovali nebo naopak bojovali se silami hitlerovské okupace.

Ten nebezpečný princip vyrostl z nenávisti. Vyrostl ze snahy vylhat se z odpovědnosti za dílo našich otců, kteří usilovali o pokojné soužití. Posilovalo ho přesvědčení, že lze svobodného člověka redukovat na jeho etnicitu nebo nějakou rasu. A tak pokaždé, kdy se někomu upře možnost volby a rovnou je automaticky zařazen do nějaké skupiny, musíme se mít na pozoru.

Jako politik se zde proto přihlašuji ke slově politování, která po pádu železné opony v roce 1990 vyslovil náš tehdejší prezident Václav Havel. Prohlásil, že vyhnat Němce z českých zemí byl nemorální čin, vedený nikoli touhou po spravedlnosti, ale touhou po pomstě. V obdobném duchu se neslo i gesto omluvy někdejšího předsedy vlády ČR Jiřího Paroubka, roku 2005 vůči sudetoněmeckým antifašistům, kteří trpěli dvakrát: nejprve během hitlerovského režimu pro své politické přesvědčení a poté po válce, kdy trpěli pro svůj etnický původ. V roce 2013 v Mnichově před Bavorským zemským sněmem promluvil český premiér Petr Nečas. Vyslovil lítost nad poválečným vyhnáním a vysídlením sudetských Němců z tehdejšího Československa. Ukázal přitom, jak pro pochopení vlastní identity se potřebujeme navzájem. Neobejdeme se zkrátka jeden bez druhého.

Dnes je to více než dvacet let od podpisu „Česko-německé deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji“. Německý spolkový kancléř Helmut Kohl a český ministerský předseda Václav Klaus společně dne 27. ledna 1997 prohlásili, že jsou si obě strany vědomy své povinnosti a odpovědnosti rozvíjet česko-německé vztahy v duchu

dobrého susedství a partnerství a přispívat tím k utváření sjednocující se Evropy.

Dnes, více než čtvrt století od pádu Berlínské zdi a železné opony, která rozdělila Evropu od Baltu po Jadran, před vámi mohu vystoupit jako politický představitel České republiky, země která bývala naší společnou vlastí, a oslovit vás milí krajané.

Osobně je to pro mě příležitost zvláště cenná. Pocházím totiž z rodiny, kterou drsně zasáhly ony neblahé události XX. století. Řada mých příbuzných nepřežila tzv. konečné řešení židovské otázky a na ty, kteří válku zázrakem přežili, tvrdě dopadla nová, tentokrát rudá totalita.

Na základě mých osobních zkušeností a zkušeností z vlastní rodiny jsem zakusil, že prostě nelze redukovat člověka na jeho politickou, etnickou nebo náboženskou příslušnost. Nejsou přece žádní „die Tschechen“ nebo „die Deutschen“. Jsou jen konkrétní lidé s osobní zodpovědností za svůj život a za své činy, z nichž se budou zodpovídat.

Mým rodným městem je metropole jižních Čech. Narodil jsem se v Českých Budějovicích (Budweis), odkud pocházejí jistě i někteří z vás. Právě ty bych chtěl z tohoto místa pozdravit zvláště srdečně.

Své dětství a mládí jsem prožil na Šumavě ve vesničce Dobrá (Guthausen), mezi Stožcem (Tussetberg) a Boubínem (Kubani), kde moji rodiče roku 1965 koupili opuštěnou chalupu. Zůstala tam, jak se říkalo, „po Němcích“. Právě v této vesničce, kterou před dvěma staletími zbudovali dřevaři z blízkého Bavorska a Rakouska na panství krumlovských Schwarzenbergů, jsem jako kluk začal nacházet stopy soužití Čechů a Němců v zemích Koruny české s jejich světlými i temnými stránkami. Kolik opuštěných stavení a ruin jsem zde objevil. A kolik opuštěných zahrad se starými stromy, jejichž uschlé neprořezávané větve kreslily na obloze otazník: „Proč?“

U pramene vyvěrajícím pod Stožeckou kaplí (Tussetkapelle) a na farním hřbitově obce České Žleby (Böhmisch Röhren) jsem našel začátek odpovědí. Směl jsem tu potkávat řadu vzácných lidí – Šumaváků (Böhmerwäldler), s nimiž jsem si povídal. Vyprávěli o tom, co zažívali před válkou, za války i po jejím skončení. A já směl naslouchat jejich příběhům. Mezi nimi byla také šumavská spisovatelka Rosa Tahedl, jejíž knihy jsem všechny četl a mnohokrát jsme spolu rozprávěli.

Věděl jsem dobře, že tyto kontakty se „západoněmeckými revanšisty“ pozorně monitorovaly komunistické orgány. Nad mou obavou z perzekuce však zvítězila touha pochopit, jak dějinné otřesy, které se přehnaly střední Evropou, otřásaly s životními příběhy zdejších obyvatel. Dostal jsem tak příležitost mít podíl nejen na jejich bolestech, ale i na naději po usmíření. I proto jsem se stal členem krajské organizace Sdružení Ackermann Gemeinde a jsem již v druhém funkčním období jejím předsedou v České republice.

Snad tedy lépe chápete mé pohnutí, když dnes stojím před vámi jako člen vlády České republiky. Přijímám slova lítosti nad činy některých z vašich předků v minulosti. A vyslovuji hluboké politování z naší strany nad tím, co učinili před sedmi desetiletími někteří z našich předků a co narušilo naše staleté soužití.

Jsme si dobře vědomi, že jsme dostali dějinnou příležitost. Bylo nám dovoleno se vrátit do opuštěných zahrad a hřbitovů. Společně zde ošetřovat ty ovocné stromy a kdysi opuštěné hroby. Z uschlých korun těch starých stromů smíme společně vyřezávat uschlé větve ve tvaru otazníků, aby opět mohly nést ovoce.

Chci také využít této příležitosti, abych vám poděkoval za významnou pomoc při obnově a uchování našeho společného kulturního dědictví v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Bez této vaší pomoci by mnohé z kostelů, kaplí a hřbitovů dnes už možná neexistovaly.

Děkuji vám také za pozitivní přínos, kterým jste vy jako pomyslní stavitelé mostů mezi našimi oběma národy přispěli a stále přispíváte k ožívování a zlepšování česko-bavorských vztahů.

Mnozí z Vás již od „zlomu“ a částečně ještě před ním, aktivně přispívají k tomu, že rozdělení našich národů je překonáváno a že vzniká nové soužití. Na mnoha místech byla vybudována vzájemná důvěra, vznikla nová přátelství. Státní a církevní čestná uznání, stejně tak čestná občanství ve městech a obcích udělená řadě z Vás dokazují, že jste u nás vítáni a že se s vámi cítíme být propojeni.

Žijeme ve společném evropském domě, který se snažíme budovat na principu odpovědnosti a svobody jednotlivce a u jehož počátků stálo přesvědčení, že jedině usmíření může položit pevný základ budoucí spolupráci. Jsme si vědomi, kolik ohrožení dnes kolem nás je. Na prahu Evropy nejsou jen nešťastní lidé, kteří doufají v naši pomoc, ale rovněž tací, kteří nesdílejí naše společné hodnoty a jsou odhodláni životně ohrožovat naši svobodu. A v našich společnostech se objevil strach z budoucnosti a na ulicích či v médiích můžeme zaslechnout i slova nenávisti.

Nesmíme však svou šanci promarnit. Pokračujme proto v budování společného evropského domu, který nám naši předkové odkázali a který musíme být připraveni bránit proti každému, kdo by chtěl opět zasívat nenávist a strach. A odkaz našeho společného císaře a krále Karla IV., jehož 700. výročí narození jsme si právě včera připomínali, nás k tomu zavazuje.

Pomáhej nám v tomto snažení Bůh.